

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Cap. VII. Sexta. Vt dividantur damna.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

Iam verò, ut facilius in praxim deducatur, quod sic in universum dictum est, scribamus hic quatuor pecuniarum casus, seu exempla in hunc modum.

2. Primum exemplum: Petrus in Societatem confert mille aureos, cuius usus prudentis Mercatoris iudicio, valet aureis centum; Paulus verò confert operam valentem iudicio experti item centum aureis, lucrum verò totum est viginti aureorum. Quomodo finita societate distribuendum est?

Respondeo, Petrus extrahat primo loco suos mille, deinde accipiat decem, & alius socius alios decem. Ratio huius est, quia æquali contributioni, æquale lucrum iure debetur.

3. Hic adverte, cum Mol. d. 418. num. 7. Bonac. d. 3. de contr. quest. 6. part. 4. num. 3. v. *Octavo sequitur*; tum pro hoc casu, tum pro aliis, lucrum ex societate esse illud, quod remanet, ablatis expensis, quæ expensæ debent primo loco ex communi lucro solvi. Ut habetur l. *Mutius*, ff. pro Socio. Quare, si in dicto exemplo, ubi lucrum totum fuit viginti aureorum, expensæ fuissent aureorum quinque, lucrum, quod dividi tunc deberet, non esset viginti aureorum, sed dumtaxat aureorum quindecim.

4. Secundum exemplum: Petrus, & Paulus Socii æqualem pecuniam, æqualemque operam ponunt, ita ut Petrus conferat centum, centum item Paulus cum æquali utriusque industria, lucentur autem viginti. Quomodo deinde pecunia, & lucrum sunt distribuenda?

Respondeo: Extrahat Petrus centum, additis decem ex lucro, centum extrahat Paulus, additis item decem ex eodem lucro, & facta erit iusta distributio, ita Valent. tom. 3. in 2. d. 5. q. 24. p. 1. nam ex opera neuter aliquid potest accipere. Ratio est, quia, ut supponis, non minus pecunia & industria unius conduxit ad lucrum, quam pecunia, & industria alterius; ergo uterque habebit iustè æqualem pecuniam, & iustè neuter ex æquali opera aliquid acquirat.

5. Quid, si occurrat negotiatio aliqua, in qua notabiliter plus conducatur opera unius, quam alterius.

Respondeo, tunc non esse mirum, si pro ejusmodi æstimabiliore opera aliquid amplius proportionatum Socius accipiat, ut sic censetur plus conferre in Societatem. Vide Valent. loc. cit. Navar. in summa, cap. 17. num. 251.

6. Tertium exemplum: Petrus unus ex Sociis confert centum, Paulus verò confert partem pecuniarum, v. g. quinquaginta, & operam. Si ex negotiatione pariatur lucrum viginti aureorum, quo modo pecunia, & lucrum distribuendum?

Respondeo: Petrus extrahat suos centum aureos, Paulus verò suos quinquaginta; deinde perpendatur æstimabilitas operæ, & industriæ dicti Pauli. Si enim hæc Pauli opera in tali negotiatione valeat, quanti valent quinquaginta redirent ad Petrum, juxta id, quod aliquando superius c. 5. §. 1. n. 4. explicui, dividendum est lucrum æqualiter, quia æquale singuli posuerunt. At, si dicta industria valet plus quam quinquaginta, dandum est, teste Mol. d. 416. §. 417. Paulo aliquid plus, vel minus proportionatum, quod ejusmodi majori, vel minori operæ, seu industriæ correspondeat.

7. Quartum exemplum: Petrus, & Paulus nihil pecuniarum conferendo, conveniunt, ut omnia lucra, quæ per decem annos acquirant ex sua arte navigandi (idem dic de cæteris exercitiis) fiant communia æqualiter: accidit autem, ut Petrus mille acquisiverit, Paulus verò vix centum. Quomodo dividendum est ejusmodi lucrum?

Respondeo, æqualiter æqualiter. Arithmetica, & sic singuli habebunt quingentos, & quinquaginta aureos. Ratio est clara, quia, ut supponimus, quando inita fuit Societas, æquale erat periculum, ut Petrus, vel Paulus plures haberent, vel pauciores, qui confluerent ad ipsum, navigandi causa. Fac te invisibile Societatem cum

aliquo in ludendo, & te plus lucratum esse, quam illum, nonne lucrum æqualiter erit dividendum? Ita facitque contractus fortunæ, & poterat esse contractus, ut scilicet alius plus lucraretur, quam tu. Pari iudicio modo in casu nostro. Atque hanc decisionem habes apud D. lugo d. 30. de Inst. num. 27. loquentem de simili Societate inter duos Curiales Romanos circa lucra ex negotiis expediendis.

8. Quares: Petrus, antequam fluat tempus decem annorum, cum videat plus nunc acquirere quam Socius, vult dissolvere Societatem, & petere licitè?

Respondeo, non posse, quia contractus ille fuit, ut supponimus, iustus, ergo servandus pro statuto tempore est, cum nulla hic culpa intercedat Socii, qui ex se parum est ad ponendam operam, quam promittit.

CAPVT VII.

Vt dividantur, seu, ut communia sint damna.

Quæ est Conditio Sexta.

1. Si nullum sit damnum in negotiatione suscepta, totam pecuniam collatam ab uno ex sociis debet modo explicari, ad ipsum redire, diximus supra. Sed quid, si sit damnum in rebus, vel mercibus ex illa pecunia comparatis? Nam, si damnum sit in ipsa pecunia, post, si ante susceptam negotiationem, totam perit Domino jam diximus c. 5. §. 2.

2. Ut id explicemus, duo genera damnum hic considerari debent; aliud enim est veluti intrinsecum, veniens in ipsa re, seu negotiatione suscepta, ut, si pereat Navis, à Pyratibus capiatur merces, &c. Aliud est extrinsecum, estque illud, quod ratione Societatis cuidam evenit, at non ipsis mercibus, sed sociis, vel eorum necessitatibus ministris pro communi negotiatione, si aliquis ex his faciat à latronibus, &c.

Damna intrinseca, cum ex Sociis cedant, si occurrat sine ullius culpa?

3. Si de prioribus agamus, expedita est resolutio. Nam si ipsa res, v. g. frumentum emptum ex communi negotio pereat, vel vitietur sine ullius culpa, certum est, ut Bonac. d. 3. de contr. q. 6. punct. 4. num. 1. Delugo d. 50. de Inst. num. 31. Cum duob. §. Quidam Sagariam. Pro Socio, & §. Illud, Instit. de Soc. debere ejusmodi damnum de commune omnibus sociis. Sicut enim commune est lucrum, ita, & damnum esse debet; & sicut expensæ sunt communes, ita, & hoc damnum, quod valde affertur, debet esse naturæ expensarum, quæ ad expendendum redeunt, sed veluti deperduntur. Et ratio à priori est, quia frumentum illud fuit emptum cum pecunia unius, & cum opera alterius, ergo ad utrumque socium pertinet ergo utrumque ejus damnum sentire fas est.

4. Hinc, si res Societatis furto ablata forte sint, utriusque socii damnum ablatas fuisse, rectè docet Mol. Bonac.

5. Præsciudicamus autem à peculiari pacto affectionis, quo damnum conjiciatur in unum ex sociis: hoc enim, compensatis oneribus, fieri posse supra vidimus; quare tunc, si affectuatori incumbat damnum relatum, mirum sanè non est.

Damna extrinseca, cui ex Sociis cedant, si pari modo sine illius culpa, occurrant.

De Damnis provenientibus ex culpa alicujus ex Sociis.

6. Iam verò, si de posterioribus damnis agamus, præmittendum est, ea, vel evenire ex Societate, tanquam ex causa proxima, vel tanquam ex occasione, seu ex causa remota.

7. Tanquam ex causa proxima eveniunt, si proximè, propter ipsam negotiationem ex Societate susceptam, accidunt. Unde, si exercens Societatem, naufragium patitur, vel à Latronibus diripitur, vel, ut defendat collatam mercaturam, vulneretur, & ad vulnus curandum necessaria remedia, quæ communiter adhiberi solent, expendat, damna hæc dicentur evenisse ex Societate, tanquam ex causa proxima.

At, si quis exercens Societatem, in via, v. g. à suo inimico vulneretur, unde multas expensas facere cogatur ad se curandum, vel dum eandem Societatem exercet extra patriam, non sit institutus hæres à suo amico, damnum hoc accidisse dicitur ex Societate, tanquam ex occasione, seu tanquam causa remota. Hac distinctione posita:

8. Dico primò, damna prioris generis, hoc est proxima, debere esse communia, vide l. *Cum duobus*, §. *Venit*, & §. *Damno*, l. *Frater*, §. *Siquis*, ff. de *Societate*, quia sicut lucrum ex Societate est commune, ita, æquum est, ut sint communia damna ex eadem Societate proximè provenientia.

Id tamen intelligitur in bonis Societatis, non enim tenetur Antonius v. g. qui contulit centum aureos in Societate, cum Petro conferente suam operam, solvere immanem ipsi Petro obvenientiam, nisi ut vult Petr. à Navar. lib. 3. de *Iust. c. 2. num. 46*, Rod. p. 1. *Summa c. 47. num. 6*. Bonac. *disp. 3. de contr. c. 6. p. 4. num. 3*. cum illis centum aureis collatis, seu cum parte eorum. Ratio est, quia damna debent refarciri ex bonis Societati subiectis: nunc solum illos centum aureos Antonius Societati subiecit.

9. Inquires: Ex prædictis expensis factis in curatione vulnerati, causa societatis, detrahendumne est id totum, quod is socius (qui nunc est æger) pro se expendisset, si sanus fuisset?

Respondet affirmativè: nam societas non obligat, nisi ad interessè socij, quod is patitur ratione dictæ infirmitatis, ergo solum ad illud, quod nunc in infirmitate, & eius ratione expendit, quodque sanus non expendisset, solum enim, in hoc, ipse, causa Societatis, patitur interessè.

10. Dico secundò, damna posterioris generis, hoc est, remota, non debere esse communia, vide Petr. à Navar. *Rodrig. l. cc. Mol. d. 418. Less. lib. 2. c. 25. dub. 4. num. 37*. sed qui ea patitur, eadem solus sustineat. Ratio est, quia cum hæc damna non sint propriè ex Societate, non censentur socij ad illa consensisse: cedunt ergo soli, quia, ea patitur.

11. Inquires: Qui exercens Societatem, v. g. emendi frumenta tempore aestivo, incidit in febrem, unde multa damna patiatur, debetne putare, ea esse damna prioris generis, atque adeò sibi compensanda, an posterioris?

Respondet: Mihi videtur, regulariter hæc esse damna posterioris generis, & consequenter non esse damna communia sociis attribuenda, quia per se hæc non veniunt ab Societate, tanquam ex causa, sed potius ex conditione personæ, & certè in praxi ita servari iudico, ut scilicet socius in Societate ægroans, suo damno ægroret. Dixi (regulariter) nam, si fortè sit aliqua consuetudo, vel pactum iustum in contrarium, ea sunt servanda, sicuti mox dicemus de aliis expensis, vel item in casu, quo constaret infirmitatis causam, verè fuisse negotium Societatis.

12. Hactenus de damnis sine socij culpa promanantibus, nunc de provenientibus ex culpa.

13. Culpantem Socium debere refarcire quonia damna ex sua culpa Societati occurrentia, nemo querit, quia, nemo nescit: At difficultas est dignoscere quantitatem culpæ, quæ huiusmodi restitutionis onus imponit. Ad quam difficultatem enodandam, utile est, præmittere verba legis, §. ult. *Instit. de Societ. l. Socius*, ff. pro *Socio*, quæ in hunc modum enuntiant: *Prævaluit etiam culpa nomine, teneri Socium; Culpa autem non ad exactissimam diligentiam dirigenda est, sufficit enim talem diligentiam communibus rebus adhibere socium, qualem suis rebus adhibere solet, nam, qui parum diligentem socium sibi assumit, de se queri, sibi que hoc imputare debet.*

14. Hactenus Textus, ex quo questionem propositam de culpa in Societate commissam sic explico, formando hanc regulam, tum pro foro interno, tum pro externo: *Quoties socius ponit diligentiam in negotiatione Societatis quam poneret, si illud negotium ad se solum pertineret, ad nihil tenetur, si fortè damnum sequatur. Quoties verò eam non adhibet, tenetur, &c.*

Ratio Regulæ est, quia, nemo intendit se, suamque operam magis pro aliena re obligare (præscindendo à peculiari pacto, cui esset omnino standum) quam pro sua, &c. Alter maiorem diligentiam ab altero non petit, nisi quæ in rebus propriis adhiberi solet: si hanc igitur adhibeat socius, non est unde damnari rationabiliter possit.

14. Quæ verò sit diligentia, quam quis adhibere solet in rebus propriis, est maxime hic considerandum, ut etiam nos per aliam occasionem lib. 8. in *Decalog. tract. 3. cap. 5. & lib. 1. cap. 3. §. 7. ver. Depositum*, consideravimus. Non enim tu putas, debere in tuo agro, v. g. excolendo, eam diligentiam mensuram apponere, quam apponeres in tuo filio infirmo curando, & tanè illa diligentia, quæ parva indicatur in Nauclo, si Navim regat plenam lignis, & paleis, magna, & gravis est, si fumento, vel auro, pretiosisque mercibus onustam regat. Idem in artibus, & professionibus. Turpiter enim errabit Grammaticæ Professor, si proferat, v. g. Mater meus, at non, si merus Scriptor eodem modo scribat: Et artifex quidem in fabrefaciendo Calice ex auro exquisitam diligentiam adhibet, ne auri momenta, vel levissima deperdat, quam non tam exactam ponit in fabrefaciendo vase stanneo, nè stanni particulas amittat. Ex quibus vides, non debere diligentiam socij esse eodem modo mensurandam in gravibus negotiationibus, ac in levibus, in difficilibus, ac facilibus, in raris lucrandi oportunitatibus, ac in frequentibus, &c. Cum enim ipse operam suam prudenter promiserit, eam tunc adhibebit, tum in foro conscientie, tum in foro externo, quando, omnibus expensis, eandem pro propria re sua sine infidelitate ponet. Atque ad hanc doctrinam, reduci tandem ea, quæ sive de culpa iuridica lata, levi, levissima, sive de culpa Theologica mortali, vel veniali in contractibus commodati, locati, depositi diximus loco citato, & rectè Delugo d. 8. de *Iust. numero 110*, loquens de quibusdam legibus condemnantibus commodatarium, vel conductorem de levi culpa, sic habet. *Quis unquam à Conductore equi, pretium equi petat, quando Conductor diligentiam circa eum adhibuit, quam diligens quisque, & prudens circa proprios equos adhibere solet? non sunt ergo usu receptæ leges in alio sensu.*

Hæc ille, quæ ad culpam in Societate commissam aptari facile possunt.

16. Sed adhuc mordicat scrupulus: Quid enim, si quis non quidem graviter per delictum mortale, sed leviter per veniale deficiat ab hac diligentia, per ignorantiam, v. g. vel inadvertentiam venialiter culpabilem, *Leg. l. 8. in Decal. tr. 3. c. 5. §. 2. m. 3.*

17. Respondet (salva meliore sententia, & semper præscindendo à peculiari conventionem) de qua omnino sunt

